

## 2. ביטוח זיקנה ושאיירים

קצבאות הזיקנה והשאיירים מהוות את הרובד הראשון של מערכת הפנסיה בישראל ומבטיחות הכנסה בסיסית למבוטח הקשיש ולשאייריו לאחר פטירתו. פנסיה מעבודה מהווה את הרובד השני של מערכת הפנסיה<sup>1</sup>, ויחד עם קצבת הזיקנה והשאיירים הן נועדו להבטיח לאנשים בעת פרישה וזיקנה רמת חיים מינימלית סבירה.

קצבאות הזיקנה והשאיירים מהוות את הרובד הראשון של מערכת הפנסיה בישראל ומבטיחות הכנסה בסיסית למבוטח הקשיש ולשאייריו לאחר פטירתו. פנסיה מעבודה מהווה את הרובד השני של מערכת הפנסיה<sup>1</sup>, ויחד עם קצבת הזיקנה והשאיירים הן נועדו להבטיח לאנשים בעת פרישה וזיקנה רמת חיים מינימלית סבירה.

### א. הגמלאות בענף זיקנה ושאיירים

#### • קצבת זיקנה

משולמת לכל מבוטח באופן אוניברסלי וללא מבחן הכנסות בגיל הזכאות (הגיל המוחלט<sup>2</sup>) ובגיל הפרישה (הגיל המותנה<sup>3</sup>) רק אם עמד במבחן הכנסות מעבודה ומהון. במחצית 2004 הוחל ביישום חוק גיל הפרישה, שבמסגרתו הועלה בהדרגה גיל הזכאות לקצבת זיקנה לגברים ולנשים. גיל הפרישה המותנה לגברים הועלה מ-65 ל-67 ולנשים ל-62 ויישאר כך עד 2016. ב-2017 צפוי להתחדש תהליך הדרגתי של העלאת גיל הפרישה לנשים, ל-64. גיל הזכאות (המוחלט) שלהן מועלה בהדרגה מ-65 ל-70. ב-2013 היה גיל זה 67 ו-8 חודשים. גיל הזכאות (המוחלט) לגברים לא השתנה - 70.

#### • תוספות לקצבת הזיקנה הבסיסית

**תוספת תלויים** - משולמת בעבור בן/בת זוג וילדים התלויים במבוטח/ת (לפי קריטריונים הקבועים בחוק כדוגמת מבחן הכנסות).

**תוספת ותק** - משולמת לכל מי שהיה מבוטח יותר מ-10 שנים. שיעורה 2% מהקצבה לכל שנת ביטוח שמעבר ל-10 השנים הראשונות ולא יותר מ-50%.

**תוספת דחיית קצבה** - משולמת למי שדחה את קבלת הקצבה בגילים שבהם נערך מבחן הכנסות מעבודה או מהון (מהגיל המותנה עד הגיל המוחלט). שיעורה 5% מהקצבה בעבור כל שנה של דחיית הקצבה.

**תוספת בעבור מבוטח שמלאו לו 80 שנה** - בשיעור 1% מהסכום הבסיסי<sup>4</sup>.

#### • קצבת שאירים

משולמת לשאייריו של מבוטח/ת לאחר הפטירה. לקצבה הבסיסית משולמות תוספת ותק ותוספת בעבור שאיר שמלאו לו 80 שנה. אלמן מוגדר כזכאי לקצבת שאירים כל עוד יש עמו ילדים או שהוא עומד במבחן הכנסות כנדרש בחוק.

#### • השלמת הכנסה לקשישים ולשאיירים

משולמת למקבלי קצבאות זיקנה או שאירים חסרי הכנסה או שהכנסתם נמוכה, עד הסכום המוגדר בחוק הבטחת הכנסה.

#### • גמלאות שלא לפי חוק הביטוח הלאומי ("מיוחדות")

משולמות לזקנים ולשאיירים שאינם זכאים לקצבה על פי חוק הביטוח הלאומי והן ממומנות במלואן בידי הממשלה.

1 ר' סקירה שנתית 2007, פרק 4 (2) - זיקנה ושאיירים, תיבה: פנסייה מקיפה חובה לכלל המשק בישראל  
 2 הגיל שבו הזכאות לקצבה אינה מותנת במבחן הכנסות.  
 3 הגיל שבו הזכאות לקצבה מותנית במבחן הכנסות.  
 4 ראו הערה 3 בפרק 1.

לגמלאות אלה זכאים בעיקר עולים שביום עלייתם היו מעל גיל הפרישה (בהתאם לחוק גיל הפרישה), ולכן הם אינם מבוטחים על-פי חוק הביטוח הלאומי, ושיעוריהן זהים לשיעורי הקצבה לפי חוק, כפוף למבחן הכנסות. לקצבאות אלה משולמת תוספת בעבור זכאי שמלאו לו 80 שנה, אך אין משולמות תוספת ותק ותוספת דחיית קצבה. השלמת ההכנסה המרבית למקבלי הקצבאות הללו שווה לזו המשולמת למקבלי הקצבאות לפי החוק. השינויים בגיל הזכאות לקצבה לפי חוק חלים גם על מקבלי קצבה שלא לפי חוק.

- **מענק פטירה**

משולם בעבור מי שזכאי לקצבת זיקנה או שאירים (לפי חוק הביטוח הלאומי) שהניח אחריו בן זוג, ובהעדר בן זוג - ילד כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי.

- **דמי קבורה**

כל נפטר בישראל זכאי להיות מובא לקבורה ללא תשלום. המוסד לביטוח לאומי משלם דמי קבורה האמורים לכסות את הוצאות יום הקבורה בעבור כל נפטר שמובא לקבורה בישראל בידי חברת קבורה בעלת רישיון מתאים. אוכלוסיות הנוהגות לקבור שלא באמצעות חברות קבורה יכולות לקבל דמי קבורה אלה באופן אישי. תעריף דמי הקבורה מסווג לפי גיל הנפטר וגודל היישוב שבו עוסקת חברת הקבורה. חברת הקבורה רשאית במצבים מסוימים לגבות תשלום עבור קבורה (רכישת קבר בחיים, רכישה לאחר פטירה בחלקה מיוחדת וקבורה בבית עלמין סגור). אם מספר הקבורות בתשלום גבוה מהשיעור הנקוב בתקנות, חברת הקבורה זכאית לתשלומים מופחתים. בשנת 2013 שולמו דמי קבורה בעבור כ-42 אלף קבורות.

- **שירות הייעוץ לקשיש**

במסגרת הביטוח הלאומי פועל מאז ראשית שנות השבעים שירות הייעוץ לקשיש, שבמסגרתו מתנדבים קשישים תומכים בקשישים אחרים. זו עוד פעילות של המוסד בקהילה, נוסף על פעילות הקרנות בפיתוח שירותים לאוכלוסיות מגוונות בחברה בישראל.<sup>5</sup>

## ב. שינויי חקיקה

- **קצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי** - בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2009 נקבע שקצבאות הזיקנה והשאירים הבסיסיות יגדלו בהדרגה עד שנת 2011 בשיעור של כ-7.3%. הקצבאות גדלו כך שנשמר הפער (בשיעור של 1% מהסכום הבסיסי) בין הקצבאות למי שטרם מלאו לו 80 שנה לבין מי שכבר מלאו לו 80.

באוגוסט 2009 היתה הקצבה ליחיד 17% מהסכום הבסיסי, בינואר 2010 היא גדלה ל-17.35%, ובינואר 2011 ל-17.7% מהסכום הבסיסי. הקצבאות לשאר הרכבי המשפחה גדלו אף הן בהתאם.

גידול זה בשיעור הקצבה מתוסף לגידול בשיעורי הקצבה בשנים האחרונות. ביולי 2006 עלתה הגמלה מ-16% מהסכום הבסיסי ל-16.2%, באפריל 2008 מ-16.2% ל-16.5% ועוד תוספת של 1% מהסכום הבסיסי למי שמלאו לו 80 שנה. ב-2009 הסתכם שיעור הגידול בקצבאות הזיקנה והשאירים בכ-3%, בינואר 2010 בכ-2.1%, ובינואר 2011 הושלמה התוספת ל-7.3%.

- **קצבאות זיקנה ושאירים לרבות השלמת הכנסה** גדלו אף הן בהתאם לגידול בקצבה הבסיסית. בנוסף החל בחודש אוגוסט 2009 נוספה קבוצה של בני 70-79 ושולמה להם תוספת בסכום

של כ-120 ש"ח ליחיד וכ-180 ש"ח למי שיש עמו תלויים (הכוללת גם את הגידול בקצבה הבסיסית). לבני 80 ויותר שולמה תוספת בסכום של 75 ש"ח ליחיד ו-107 ש"ח למי שיש עמו תלויים. ב-2010 וב-2011 שיעור הקצבה הכוללת השלמת הכנסה גדל בהתאם לגידול בקצבה הבסיסית.

הקצבה ליחיד הזכאי להשלמת הכנסה היתה מינואר 2010 29.9% מהסכום הבסיסי למי שטרם מלאו לו 70, 30.7% לבני 70-79 ו-32.1% למי שמלאו לו 80 שנה. מינואר 2011 שיעוריה 30.3%, 31.2% ו-32.6% מהסכום הבסיסי בהתאמה.

יש לציין שהגדלת שיעורי הקצבה הכוללת השלמת הכנסה מתוספת לגידול בשיעורי קצבה זו שחלו בשנים האחרונות. הקצבה ליחיד, שהיתה 25% מהסכום הבסיסי עד יוני 2005, גדלה ל-27.3% ביולי 2005, ל-28.5% ביולי 2006 ול-28.8% באפריל 2008. שיעורה למי שמלאו 80 שנה היה עד אוגוסט 2009 30.8% מהסכום הבסיסי.

- **תוקן חוק הבטחת הכנסה בנושא זקיפת הכנסה מנכסים**, ולתיקון השלכות על מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים ותוספת השלמת הכנסה. שווי הכנסה מנכס יחושב לפי סוג הנכס (פיננסי או נדל"ן), בהתחשב בשווי הנכס, בשיעור תשואה המתאים לתנאי השוק ובתוספת מדורגת נוספת, הרכב המשפחה וגיל התובע. שיעור התשואה לנכס פיננסי נקבע לפי שיעור המק"מ ל-12 חודשים המפורסם בידי בנק ישראל. שיעור התשואה לנדל"ן: קרקע חקלאית - 0%, נכס למגורים - 3% ונכס מסחרי - 5%. מדרגות התוספת הנוספת ושיעורן הנע בין 1.5% ל-5% והן מפורטות בתקנות.

כמו כן נקבע מנגנון עדכון שנתי של שיעור התשואה שלפיו יחושב שווי ההכנסה שתזיקף. שיעור התשואה לשנת 2013 היה 2.7%.

## ג. מקבלי הקצבאות

### 1. מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים

בשנת 2013 שילם המוסד לביטוח לאומי קצבאות זיקנה לכ-734 אלף קשישים, וקצבאות זיקנה לכ-100 אלף קשישים, וקצבאות שאירים לכ-100 אלף שאירים בממוצע בחודש

בשנת 2013 שילם המוסד לביטוח לאומי קצבאות זיקנה לפי חוק הביטוח הלאומי וקצבאות זיקנה שלא לפי חוק הביטוח הלאומי (להלן **קצבאות מיוחדות**) לכ-734 אלף קשישים, וקצבאות שאירים לכ-100 אלף שאירים בממוצע בחודש. עם מקבלי קצבאות הזיקנה נמנו כ-101 אלף קשישים שקיבלו קצבת זיקנה מלאה ומחצית קצבת שאירים (סעיף 3 להלן) וכ-52 אלף קשישים נכים שקיבלו השלמה לקצבת נכות (סעיף 4 להלן). מספר המקבלים קצבת זיקנה לפי חוק הביטוח הלאומי גדל ב-2013 ב-5.6% ומספר המקבלים קצבת שאירים בלבד (לפי חוק הביטוח הלאומי) ירד בשיעור של 0.9%.

מספר המקבלים קצבאות מיוחדות הוסיף לרדת בשנת 2013 בשיעור של 5.4%, שיעור הזהה לירידה בשנת 2012, לאחר ירידה של 5.0% ב-2011 ושל 4.8% ב-2010. חלקם של מקבלי הקצבאות המיוחדות בכלל המקבלים קצבאות זיקנה ושאיירים גדל מ-8.4% ב-1990 ל-18.7% ב-1996. מ-1997 ירד שיעור זה בהדרגה עד 7.0% בשנת 2013. התפתחות זו היא המשך של מגמת ההאטה בקצב הגידול של אוכלוסייה זו מהמחצית השנייה של שנות התשעים. מגמות אלו הן תוצאה של הירידה במספר העולים שעלו בגיל מבוגר לישראל ושל התמותה בקרב הקשישים שבהם, הצפויות להוסיף ולהקטין את היקף האוכלוסייה הזו בחלוף השנים. סך כל המקבלים קצבאות זיקנה לפי חוק הביטוח הלאומי וקצבאות מיוחדות גדל ב-2013 ב-4.6%. מספרם של כל המקבלים קצבאות זיקנה ושאיירים גדל בשיעור של 3.9%.

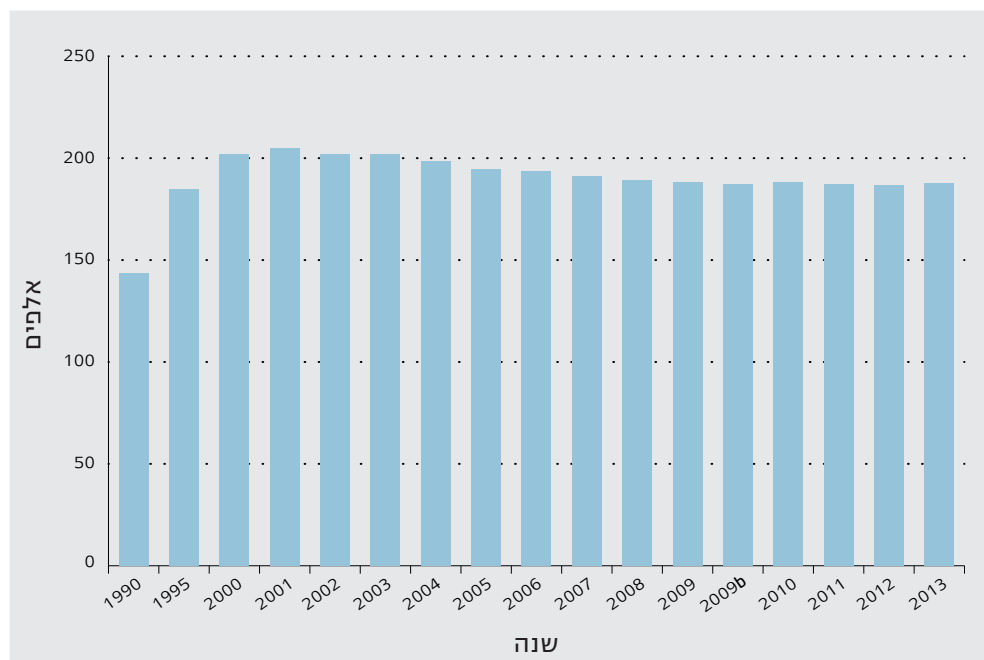
**לוח 1**

**מקבלי קצבאות זיקנה ושאירים לפי סוג קצבה  
ובסיס החוק (ממוצע לחודש), 2011-2013**

שיעור גידול שנתי		מספר המקבלים (ממוצע)			סוג הקצבה
2013	2012	2013	2012	2011	
3.9	2.9	833,915	802,491	780,107	<b>סך הכל</b>
					<b>זיקנה</b>
4.6	3.4	733,686	701,289	678,134	סך הכל
5.6	4.3	675,816	640,110	613,476	לפי חוק הב"ל
-5.4	-5.4	57,870	61,178	64,658	לא לפי חוק הב"ל
					<b>שאירים</b>
-1.0	-0.8	100,230	101,202	101,973	סך הכל
-0.9	-0.7	99,897	100,842	101,590	לפי חוק הב"ל
-7.5	-6.0	333	360	383	לא לפי חוק הב"ל

**תרשים 1**

**שיעור מקבלי קצבאות זיקנה ושאירים בתוספת השלמת הכנסה  
(ממוצע לחודש), 1990-2013**



**2. מקבלי קצבאות זיקנה ושאירים בתוספת השלמת הכנסה**

מקבלי קצבאות זיקנה ושאירים, שאין להם מקורות הכנסה נוספים או שהכנסתם ממקורות נוספים נמוכה ביותר, זכאים לקבל השלמה לקצבתם מכוח חוק הבטחת הכנסה. מספר המקבלים השלמת הכנסה בשנים 1990-2001 גדל בהתמדה בעקבות הצטרפותם של עולים חדשים רבים למערכת

מספר המקבלים השלמת הכנסה ירד בהדרגה מ-2008 כתוצאה מירידה במספר העולים

שקיבלו קצבה מיוחדת בתוספת השלמת הכנסה, ומ-2008 הוא ירד בהדרגה, בעיקר כתוצאה מהירידה במספר העולים המקבלים קצבאות מיוחדות (ר' תרשים). בשנת 2013, לראשונה מ-2001, גדל מספר מקבלי השלמת הכנסה - 187.5 אלף מקבלים במוצע לחודש לעומת 186.8 אלף ב-2012. עם זאת, שיעור המקבלים תוספת השלמת הכנסה בקרב כלל מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים הגיע לשיאו בשנת 1992, 34%, ומאז נמצא בירידה (חוץ משנת 2007), הנובעת בעיקר מהירידה במספר המקבלים קצבאות מיוחדות (תרשים 1). כצפוי בקרב מקבלי קצבת זיקנה לפי חוק שיעור הזכאים עלה במתינות בשנים שבהן היתה העלאה בשיעור הקצבה.

אחוז הזכאים להשלמת הכנסה בקרב כלל מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים בדצמבר 2013 הגיע ל-22.2% לעומת 23.0% בדצמבר 2012 (לוח 2). אחוז המקבלים השלמת הכנסה בקרב מקבלי קצבת זיקנה לפי חוק ירד במעט והגיע ל-15.5%, ובקרב מקבלי קצבת שאירים לפי חוק עלה מעט, ל-27.9%. כצפוי, אחוז מקבלי השלמת הכנסה היה גבוה ביותר בקרב מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים הלאומי וקצבאות מיוחדות, שעימם נמנים בעיקר העולים החדשים: 94.0% ממקבלי קצבת זיקנה אלה ו-66.2% ממקבלי קצבת שאירים אלה היו זכאים בדצמבר 2013 להשלמת הכנסה. קצבאות זיקנה ושאיירים המשולמות שלא לפי חוק הביטוח הלאומי מותנות במבחן הכנסות, ולכן אין זה מפתיע ששיעור הזכאים להשלמת הכנסה בקרב העולים גבוה מאוד. עם זאת, מסתמנת ירידה בשיעור מקבלי השלמת הכנסה מדצמבר 2011, שבו היה שיעורם 94.4%.

אחוז הזכאים להשלמת הכנסה בקרב כלל מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים בדצמבר 2013 הגיע ל-22.2%

## לוח 2

### מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים לפי סוג הקצבה ומספר התלויים\*, דצמבר 2013

סוג הקצבה	סך הכל	ללא תלויים	תלוי אחד	שני תלויים	שלושה תלויים ויותר
קצבת זיקנה ושאיירים - סך הכל	848,769	689,669	67,078	6,079	4,570
% המקבלים השלמת הכנסה	22.2	21.1	38.9	21.8	21.0
קצבת זיקנה לפי חוק הב"ל	692,614	648,616	40,673	2,134	1,191
% המקבלים השלמת הכנסה	15.5	13.7	42.8	33.7	48.0
קצבת זיקנה שלא לפי חוק הב"ל	56,591	46,644	9,628	159	160
% המקבלים השלמת הכנסה	94.0	94.4	91.7	90.6	95.6
קצבת שאירים לפי חוק הב"ל	99,247	84,681	7,695	3,768	3,103
% המקבלים השלמת הכנסה	27.9	30.3	14.7	15.2	10.8
קצבת שאירים שלא לפי חוק הב"ל	317	254	31	18	14
% המקבלים השלמת הכנסה	66.2	67.7	64.5	61.1	50.0

\* כולל בן זוג או ילדים - בזיקנה, וילדים - בשאיירים.

### 3. מקבלי קצבת זיקנה ומחצית קצבת שאירים

מבין מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים יש המקבלים את שני סוגי הגמלה - זיקנה ושאיירים (להלן **שתי הקצבאות**), המשולמות מכוח זכויות המבוטח בענפים זיקנה ושאיירים. ללא קשר לקצבה הראשונה שזכאים לה, מי שזכאי לשתי הקצבאות מקבל את מלוא קצבת הזיקנה שהוא זכאי לה ומחצית מקצבת השאיירים שהוא זכאי לה. לשתי הקצבאות זכאים רק מקבלי קצבה לפי חוק. מקבלי קצבה שלא לפי חוק מקבלים את קצבתם מכוח הסכם ולא מכוח זכויות ביטוח בענף זיקנה ושאיירים.

בדצמבר 2013 היו זכאים לקצבת זיקנה ולמחצית קצבת שאירים אלמנות ואלמנים, 94.3% בהם נשים

בדצמבר 2013 היו זכאים לשתי הקצבאות 101,289 אלמנות ואלמנים, 94.3% בהם נשים (לוח 3), שהם 13.8% מכלל המקבלים קצבת זיקנה לפי חוק. שיעורן הגבוה של נשים אינו מפתיע, מכמה סיבות: (א) אחוז הגברים המבוטחים גבוה מאחוז הנשים המבוטחות: רק נשים המבוטחות כעובדות מקנות ביטוח לבן זוגן בקצבת שאירים (עקרות הבית אינן מקנות לבני זוגן ביטוח), בעוד שהגברים מקנים כולם זכאות לביטוח לבנות זוגם. (ב) הזכות לקצבת שאירים לגבר אלמן ללא ילדים תלויה במבחן הכנסות. (ג) נשים נישאות בדרך כלל לגברים מבוגרים מהן, ותוחלת החיים שלהן גבוהה מזו של הגברים. משום כך נפוץ יותר המצב שבו הנשים הן הזכאיות לשתי הקצבאות.

שיעור הגידול של מקבלי מחצית קצבת שאירים נמוך משיעור הגידול בסך מקבלי קצבת הזיקנה לפי חוק (3.5%-1-5.6% שנתי בהתאמה). בדצמבר 2013 היה הסכום הממוצע של שתי הקצבאות יחד 3,091 ש"ח, כשליש ממנו קצבת שאירים. הסכום הממוצע של שתי הקצבאות שהגברים זכאים לו גבוה יותר מקצבתן של הנשים, משום שלרוב קצבת הזיקנה שלהם גבוהה יותר עקב תוספת ותק ותוספת דחיית פרישה גבוהות יותר.

כצפוי, שיעור מקבלי השלמת הכנסה בקרב מקבלי שתי הקצבאות אינו גבוה - 7.8% בלבד, מאחר שסכום שתי הקצבאות לכשעצמו גבוה בדרך כלל מסכום הקצבה עם השלמת הכנסה. שיעור הגברים מקבלי השלמת הכנסה כמעט כפול משיעור הנשים, משום שאלמנים (ללא ילדים קטינים) עמדו במבחן הכנסות לצורך זכאותם לקצבת השאירים לעומת האלמנות שהיו פטורות ממנו. מאחר שרק אלמנים העומדים בתנאי מבחן ההכנסות זכאים לקבל קצבת שאירים, מצבם הכלכלי של האלמנים מקבלי קצבת שאירים נוטה להיות קשה יותר מזה של האלמנות, שאינן חייבות במבחן זה כתנאי לקבלת הקצבה.

גילם הממוצע של מקבלי שתי הקצבאות גבוה מגיל כלל הזכאים לקצבת זיקנה לפי חוק: גברים 79.4 שנים לעומת 76.3 בהתאמה, ונשים - 78.0 לעומת 72.7 בהתאמה.

### לוח 3

#### מאפיינים של מקבלי קצבת זיקנה ומחצית קצבת שאירים לפי מין, דצמבר 2013

נשים	גברים	סך הכל	סך כל המקבלים
95,486	5,803	101,289	אחוז מקבלי השלמת הכנסה
7.4	13.8	7.8	קצבה ממוצעת (ש"ח)
3,087	3,166	3,091	מזה: חצי קצבת שאירים (ש"ח)
1,064	901	1,054	גיל ממוצע
78.0	79.4	78.1	

#### 4. מקבלי קצבת זיקנה לנכה

קצבת נכות משולמת לנכה עד הגיעו לגיל הפרישה, ולאחר מכן משולמת לו קצבת זיקנה. בעקבות תיקוני החקיקה לשיפור הגמלאות לנכים, שהתקבלו בשנת 2002, קצבת הזיקנה המשולמת לנכה שהגיע לגיל פרישה לאחר 1.1.2002 היא בגובה קצבת הנכות שלו, לרבות קצבה חודשית נוספת,<sup>6</sup> ששולמה לו לפני שהגיע לגיל הפרישה. קצבה חודשית נוספת משולמת לנכה שדרגת נכותו הרפואית 50% לפחות ודרגת אי כושרו להשתכר 75% לפחות, וסכומה במרבית המקרים 247-365 ש"ח לחודש

6 ר' פרק נכות בדוח זה.

בדצמבר 2013, בהתאם לאחוז הנכות הרפואית. במעבר לקצבת זיקנה הנכה מקבל למעשה סכום השלמה לקצבת נכות וקצבה חודשית נוספת, אם הוא זכאי לה, נוסף על קצבת הזיקנה.

בדצמבר 2013 כ-51 אלף קשישים נכים (48.4% בהם נשים) קיבלו קצבת זיקנה עם השלמה לסכום הקצבה בנכות או עם קצבה חודשית נוספת (או שניהם), וזו עלייה של 12.9% לעומת דצמבר 2012 (שיעור זהה לשיעור הגידול ב-2012) (לוח 4). כ-87% מהקשישים הנכים קיבלו גם קצבה חודשית נוספת. הסכום הממוצע של קצבת הזיקנה של הקשישים הנכים היה בדצמבר 2013 כ-2,797 ש"ח, כחמישית ממנו השלמה לקצבת נכות הכוללת קצבה חודשית נוספת. 22.6% מהמקבלים השלמה לנכות או קצבה חודשית נוספת לנכה היו זכאים גם להשלמת הכנסה, כשיעור הגברים והנשים הזכאים דומה: 21.7% ו-23.5% בהתאמה.

בדצמבר 2013 כ-51 אלף קשישים נכים קיבלו קצבת זיקנה עם השלמה לסכום הקצבה בנכות או עם קצבה חודשית נוספת

#### לוח 4

#### מאפיינים של מקבלי קצבת זיקנה לנכה לפי מין, דצמבר 2013

נשים	גברים	סך הכל	סך כל המקבלים
24,505	26,144	50,649	
21,106	22,858	43,964	מזה: מקבלים קצבה חודשית נוספת
2,760	2,833	2,797	קצבה ממוצעת (ש"ח)
618	446	531	מזה: השלמה לנכות וקצבה חודשית נוספת (ש"ח)
66.6	71.7	69.2	גיל ממוצע

#### 5. מקבלי תוספת ותק

תוספת ותק לקצבת הזיקנה מוענקת לקשישים שהיו מבוטחים בביטוח הלאומי יותר מעשר שנים. שיעורה 2% מקצבת הזיקנה הבסיסית לכל שנת ביטוח הנוספת על עשר שנות הביטוח הראשונות ולא יותר מ-50% מהקצבה. בשנת 2013 הוסיף לגדול אחוז הנשים והגברים ששולמה להם תוספת ותק והגיע ל-76.7% ול-94.4% בהתאמה (לוח 5). תוספת הוותק הממוצעת ששולמה למקבל קצבה לפי חוק הביטוח הלאומי עלתה אף היא, מ-30.7% מן הקצבה הבסיסית ב-2012 ל-31% ממנה ב-2013 (שיעור תוספת הוותק הממוצעת המשולמת למי שזכאי לתוספת זו הוא 37.2%). כלומר, אחוז המקבלים תוספת ותק עלה, ומספר השנים הממוצע שבעבורן משולמת התוספת גדל אף הוא. התוספת הממוצעת שקיבלו הגברים היתה גבוהה מהתוספת שקיבלו הנשים - 42.1% לעומת 24.2% בלבד, בהתאמה (שיעור תוספת הוותק הממוצעת המשולמת למי שזכאי לתוספת זו הוא 44.6% לגברים ו-31.5% לנשים).

אחוז המקבלים תוספת ותק בקרב הגברים הזכאים החדשים עלה במעט משהיה ב-2012 ל-98.3%, ואילו בקרב הנשים ירד ירידה ניכרת, ל-78.6%. ירידה זו היא תוצאה של שינוי בהרכב המצטרפות החדשות בשנת 2013 הנובע מתיקון בחוק המרחיב את זכויותיהן של עקרות בית ואלמנות בנות קצבה שנולדו לפני 1931<sup>7</sup>. על פי התיקון, מינואר 2013 הצטרפו למערכת נשים מבוגרות (בנות 82 ויותר) שאינן זכאיות לתוספת ותק או לתוספת דחיית קצבה. הן מהוות 11% מכלל המצטרפות החדשות ב-2013 ולכן גורמות לירידה בשיעור מקבלות תוספת ותק ותוספת דחיית קצבה וברמת תוספות אלה. בלוח 5 מוצגים הנתונים גם על המצטרפות החדשות ללא עקרות בית אלה, והם מראים

אחוז המקבלים תוספת ותק בקרב הגברים הזכאים החדשים עלה במעט משהיה ב-2012 ל-98.3%, ואילו בקרב הנשים ירד ירידה ניכרת, ל-78.6%

לוח 5

מקבלי קצבת זיקנה לפי חוק הביטוח הלאומי, לפי שיעור המקבלים  
תוספות ותק דחיית קצבה ושיעור התוספת הממוצעת, 2009–2013 (דצמבר)

שנה	שיעור המקבלים תוספת מכלל המקבלים (אחוזים)			שיעור התוספת הממוצעת לכלל מקבלי הקצבה (אחוזים)		
	סך הכל	גברים	נשים	סך הכל	גברים	נשים
<b>תוספת ותק</b>						
*2009	80.9	93.1	72.6	29.6	41.2	21.8
**2009	88.4	96.8	83.2	32.9	43.1	26.6
*2010	81.5	93.4	73.8	29.9	41.5	22.5
**2010	87.7	97.6	82.0	33.3	44.7	26.7
*2011	82.2	93.7	74.8	30.3	41.7	23.0
**2011	89.2	98.2	83.6	34.2	44.6	27.7
*2012	83.0	94.0	76.0	30.7	42.0	23.7
**2012	90.9	98.2	85.9	35.0	44.0	28.7
*2013	83.5	94.4	76.7	31.0	42.1	24.2
**2013	86.9	98.3	78.6	33.5	42.9	26.7
***, **2013	92.2	98.3	87.3	35.6	42.9	29.7
<b>תוספת דחיית קצבה</b>						
*2009	13.6	14.9	12.7	2.3	2.5	2.2
**2009	13.8	19.3	10.5	2.5	3.2	2.0
*2010	13.4	14.7	12.5	2.3	2.5	2.2
**2010	10.0	11.9	8.9	1.9	1.9	1.9
*2011	13.2	14.5	12.5	2.3	2.4	2.2
**2011	11.4	11.1	11.6	2.0	1.4	2.4
*2012	13.1	14.2	12.5	2.3	2.3	2.2
**2012	11.1	10.4	11.6	1.8	1.2	2.2
*2013	13.0	13.8	12.5	2.2	2.2	2.2
**2013	10.8	9.7	11.6	1.7	1.2	2.2
***, ** 2013	11.5	9.7	12.3	1.9	1.2	2.4

\* כלל המקבלים.  
\*\* המצטרפים החדשים.  
\*\*\* ללא עקרות בית שנולדו לפני 1931 (תיקון חוק 138).

כי חלה עלייה בשיעור המצטרפות החדשות הזכאיות לתוספת ותק, 87.3%, ובתוספת הממוצעת למצטרפת חדשה, שעלתה ל-31.5%, כלומר כמעט 16 שנות ותק.

שיעור מקבלי תוספת ותק ורמתה של התוספת גבוהים יותר אצל המצטרפים והמצטרפות (ללא עקרות בית שנולדו לפני 1931) מאשר בכלל המקבלים. אך בעוד תוספת הוותק הממוצעת ששולמה לזכאיות חדשות (ללא עקרות בית שנולדו לפני 1931) הוסיפה לעלות ב-2013 בהשוואה ל-2012, התוספת הממוצעת של גברים מצטרפים חדשים נמצאת בירידה בשלוש השנים האחרונות. מבדיקת



הנתונים עולה כי בשנים 2008-2010 ירד שיעור העולים (שעלו לארץ מ-1990) בקרב המצטרפים החדשים, אך מ-2010 שיעורם עלה במידה ניכרת. שיעור העולים בקרב הגברים שהצטרפו בשנת 2010 היה 10.6% לעומת כ-18.4% בשנת 2013. מובן מאליו שלגברים העולים תוספת ותק ממוצעת הנמוכה משמעותית מזו של הגברים האחרים (16% לעומת 49% בהתאמה, ב-2013) ולכן עם העלייה בשיעורם בקרב המצטרפים החדשים אנו עדים לירידה בתוספת הוותק הממוצעת.

למרות הירידה בתוספת הוותק הממוצעת לגברים, הפער בתוספת בין גברים לנשים חדשים נותר גדול: 42.9% לגברים ו-29.7% לנשים. עם הגידול בשיעור ההשתתפות של נשים בכוח העבודה ובמספר שנות עבודתן, צפוי להוסיף ולעלות שיעור הנשים שיקבלו תוספת ותק, בייחוד תוספת ותק מרבית, וכן צפוי גידול בתוספת הוותק הממוצעת.

למקבלי קצבת שאירים מוענקת תוספת הוותק שהנפטר היה זכאי לה. מרבית מקבלי קצבת שאירים (זכאים לשאיירים בלבד וזכאים למחצית קצבת שאירים נוסף על קצבת הזיקנה) - 86.6% - זכאים לתוספת זו, וכצפוי שיעור הנשים המקבלות את התוספת שצבר בן זוגן גבוה יותר משיעור הגברים המקבלים תוספת זו - 87.7% לעומת 71.6% בהתאמה. בנוסף, תוספת הוותק הממוצעת שהנשים זכאיות לה גבוהה מזו של הגברים: נשים מקבלות תוספת ממוצעת של 28.8% בעוד גברים זכאים רק ל-23.2%. התוספת הממוצעת בקרב הזכאים לה היא 32.9% בממוצע, המיתרגמים לתוספת בעבור 16.5 שנים שמעבר לעשר שנות הביטוח הראשונות.

#### 6. מקבלי תוספת דחיית קצבה

קצבת הזיקנה בטווח הגילאים שבין גיל הפרישה לגיל הזכאות מותנית במבחן הכנסות. יחיד שהכנסתו מעבודה אינה עולה על 57% מהשכר הממוצע זכאי לגמלה מלאה (לזוג - 76% מהשכר הממוצע). גם הכנסות מהון ברמות גבוהות מובאות בחשבון לצורך מבחן הכנסות (כמפורט בחוק ובתקנות). על כל שקל נוסף מנוכים מקצבת הזיקנה 60 אג' (קצבה מופחתת) עד לאיפוס הקצבה. מי שהכנסתו גבוהה יותר אינו זכאי לקצבה ויקבל תוספת דחיית פרישה בשיעור 5% מהקצבה הבסיסית לכל שנה של דחייה. מי שזכאי לקצבה מופחתת רשאי לבחור שלא לקבל את הקצבה ויהיה זכאי לתוספת דחיית פרישה. תוספת זו משמעותית פחות מתוספת הוותק, הן מבחינת מספר מקבליה והן מבחינת שיעורה.

אחוז הגברים שקיבלו בשנת 2013 תוספת דחיית קצבה הוסיף לרדת באטיות והגיע ל-13.8%. ההסבר בחלקו הוא העלאת גיל הפרישה ובעקבות כך הפחתת שנות דחייה פוטנציאליות לצבירה. התוספת הממוצעת ששולמה למקבל קצבה פחתה במעט לגברים והיתה 2.2%. אחוז הנשים שקיבלו תוספת זו נשאר כשהיה משנת 2010, 12.5%. התוספת הממוצעת ששולמה למקבלת קצבה נותרה כשהיתה בשנים קודמות, 2.2%. למעשה, שיעור התוספת הממוצעת לנשים נותר ללא שינוי מ-2003 וכיום שווה לזו של הגברים. התוספת הממוצעת למקבליה היתה 17%, כלומר דחיית פרישה ממוצעת של 3.4 שנים.

בקרב המצטרפות החדשות<sup>8</sup> היתה עלייה גם באחוז מקבלות התוספת וגם בסכום התוספת הממוצעת למקבלי הקצבה. שיעור הזכאיות עלה מ-11.6% בשנה הקודמת ל-12.3%, ושיעור התוספת עלה ל-2.4%. בקרב הגברים החדשים היתה ירידה בשיעור הזכאים לתוספת, מ-10.4% בשנה קודמת ל-9.7% בשנה הנוכחית, והיא נובעת מעלייה בשיעור העולים (מי שעלו מ-1990 ואילך, להסבר ר' סעיף 5). שיעור התוספת נשאר כשהיה, 1.2%, אך למעשה עיגול התוצאה טומן בחובו ירידה מ-1.24% ל-1.19%.

.....

8 המונח מצטרפות חדשות בסעיף זה בלבד אינו כולל עקרות בית שנולדו לפני 1931 (ר' סעיף קודם).

עם הגידול בשיעור ההשתתפות של נשים בכוח העבודה ובמספר שנות עבודתן, צפוי להוסיף ולעלות שיעור הנשים שיקבלו תוספת ותק

אחוז הגברים שקיבלו בשנת 2013 תוספת דחיית קצבה הוסיף לרדת באטיות והגיע ל-13.8% ב-2013

התוספת ששולמה למצטרפים החדשים בגין דחיית הקצבה ב-2013 היתה נמוכה מהתוספת ששולמה לכלל המקבלים, 1.9% לעומת 2.2% בהתאמה, וכך גם שיעור המקבלים תוספת זו - 11.5% לעומת 13%. מכאן, שהפורשים החדשים נוטים פחות מהוותיקים לדחות את פרישתם. נטייה דומה נצפתה מ-2010, ויהיה מעניין לראות אם היא תימשך בעתיד.

עם זאת, הגברים שהצטרפו השנה ודחו את פרישתם זכאים לתוספת של 16% בממוצע. כיוון שביניהם היה מספר קטן של גברים, 0.8%, שבהתאם לשנת לידתם יכלו לדחות את הקצבה בארבע או בחמש שנים, הממוצע עולה על התוספת המרבית האפשרית כיום. ללא הגברים שדחו קצבה בארבע ובחמש שנים, דחיית הקצבה הממוצעת היא 2.4 שנים, כלומר כמעט מלוא תקופת הדחייה, שלוש שנים. בקרב הנשים תקופת הדחייה המרבית ארוכה יותר (ר' הסבר בהמשך), והמצטרפות החדשות שדחו את פרישתן היו זכאיות לתוספת של 17.7%, כלומר 3.5 שנים.

בעקבות חוק גיל הפרישה צפוי שיעור התוספת בקרב הנשים לגדול בעתיד. עד 2016 גיל הפרישה לנשים יישאר 62 ואילו גיל הזכאות יוסיף לעלות בהדרגה ויגיע ב-2020 ל-70. מכאן שמספר השנים שנשים יוכלו לזכות בעבורן בתוספת דחיית פרישה יגדל בהדרגה מ-5 ל-8 ויתכנס ל-6 בתום תהליך העלאת גיל הפרישה. מנגד, מספר השנים שגבר יכול לדחות את קצבתו הוא שלוש בלבד, ולכן ייתכן כי שיעור התוספת הממוצעת לנשים יהיה גבוה יותר מזה של הגברים (כפי שנצפה כבר בשלוש השנים האחרונות בקרב המצטרפים והמצטרפות למערכת).

ללא הגברים שדחו קצבה בארבע ובחמש שנים, דחיית הקצבה הממוצעת היא 2.4 שנים, כלומר כמעט מלוא תקופת הדחייה

## ד. התשלומים

### 1. רמת הקצאות

בשנת 2013 ירדו ברמתן קצבאות הזיקנה והשאירים הבסיסיות (ליחיד עד גיל 80 ללא השלמת הכנסה) לעומת 2012 בשיעור של 0.1% ריאלית (לוח 6). ירידה זו נובעת מעדכון הקצבאות בשיעור 1.4% (הנקבע

## לוח 6

### סכום קצבת זיקנה ושאירים בסיסית לפי הרכבי משפחה נבחרים, 2009-2013

שנה	יחיד		זקן/ה עם בן/ת זוג תלוי/ה		אלמנה/ה עם 2 ילדים*	
	מחירי 2013 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי 2013 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי 2013 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע
<b>מי שטרם מלאו לו 80 שנה</b>						
2009	1,408	16.1	2,115	24.2	2,721	31.1
2010	1,478	16.8	2,220	25.2	2,859	32.4
2011	1,491	16.9	2,241	25.3	2,889	32.7
2012	1,504	16.9	2,260	25.3	2,915	32.7
2013	1,502	16.7	2,257	25.1	2,910	32.4
<b>מי שמלאו לו 80 שנה</b>						
2009	1,493	17.1	2,200	25.2		
2010	1,563	17.8	2,304	26.2		
2011	1,576	17.9	2,325	26.3		
2012	1,589	17.9	2,345	26.3		
2013	1,587	17.7	2,342	26.1		

\* לא כולל קצבאות ילדים.

## לוח 7

### סכום קצבאות זיקנה ושאירים ממוצעות לפי הרכבי משפחה נבחרים, דצמבר 2013

הרכב המשפחה	למקבלי קצבה ללא השלמת הכנסה		למקבלי קצבה עם השלמת הכנסה	
	מחירי 2013 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי 2013 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע
יחיד	2,289	25.5	2,818	31.4
זוג	3,148	35.0	4,234	47.1
אלמן/ה עם 2 ילדים	3,836	42.9	5,558	61.8

לפי מדד נובמבר 2012 ביחס לזה של נובמבר 2011) אל מול הגידול בשיעור של 1.5% במדד המחירים השנתי הממוצע ב-2013. שיעור הקצבה הבסיסית כאחוז מהשכר הממוצע ירד מ-16.9% ל-16.7% ליחיד עד גיל 80. גם קצבאות זיקנה ושאירים עם השלמת הכנסה ירדו ריאלית ב-2013 בשיעור של 0.1%. למרות המצוין בלוח 6, חלק הארי של המקבלים זכאים לקצבה שסכומה גבוה מסכום הקצבה הבסיסית והכוללת נוסף על הקצבה הבסיסית ותוספות נוספות בהתאם למאפייניו של הזכאי (תוספת בן זוג, תוספת ילד, תוספת ותק ותוספת דחיית קצבה, תוספת גיל, תוספת השלמת הכנסה ועוד). לוח 7 מציג את הקצבאות הממוצעות להרכבי משפחה נבחרים, ללא הבחנה בין סוגי הקצבאות השונים.

### 2. היקף התשלומים

סכום התשלומים של ענף זיקנה ושאירים גדל ב-2013 ב-3.2% קבועים בשיעור של 3.2%

ב-2013 גדל סכום התשלומים של ענף זיקנה ושאירים (ללא הוצאות מינהל) במחירים קבועים בשיעור של 3.2%. תשלומי הגמלאות שלפי חוק הביטוח הלאומי עלו ריאלית ב-4.3% ותשלומי הגמלאות שלא לפי חוק הביטוח הלאומי ירדו ריאלית ב-2.9%. חלקם של תשלומי הגמלאות שלא על-פי חוק (הכוללים גם את תשלומי קצבאות השלמת הכנסה למקבלים קצבה לפי חוק הביטוח הלאומי) בכלל תשלומי קצבאות הזיקנה והשאירים הגיע ב-2013 ל-14.7%. סך כל התשלומים לקצבאות הביטוח הלאומי ב-2013 (ללא הוצאות מינהל) גדל ריאלית בשיעור של 2.1%, שהוא נמוך יותר משיעור הגידול בתשלומי ענף זיקנה ושאירים. לפיכך חלקם של תשלומי הענף בתשלומי המוסד בשנת 2013 עלה ל-37.9% לאחר שהיה 37.5% בשנה הקודמת, ובכך חזר לרמתו בשנת 2011.

## לוח 8

### תשלומי קצבאות בענף זיקנה ושאירים (ללא הוצאות מינהל, מיליוני ש"ח), 2009-2013

2013	2012	2011	2010	2009	
<b>מחירים שוטפים</b>					
25,690	24,524	23,238	21,782	19,931	סך כל התשלומים
21,911	20,689	19,383	17,946	16,284	לפי חוק הב"ל
3,779	3,835	3,855	3,837	3,647	לא לפי חוק הב"ל
<b>מחירי 2013</b>					
25,690	24,898	23,994	23,268	21,865	סך כל התשלומים
21,911	21,005	20,014	19,170	17,864	לפי חוק הב"ל
3,779	3,893	3,981	4,098	4,001	לא לפי חוק הב"ל

## שירות הייעוץ לקשיש

הזכויות המוקנות לאדם בגיל הזיקנה בידי המוסד לביטוח לאומי - חלקן כגמלה בכסף וחלקן כגמלה בעין - מהוות בסיס משמעותי לקיומו: קצבת זיקנה, קצבת שאירים, השלמת הכנסה, סיעוד ושירות במסגרת שירות הייעוץ לקשיש. האדם בגיל זיקנה זכאי גם למגוון של זכויות ושירותים הנובעים ממעמדו בביטוח הלאומי הניתנים בידי ארגונים ומוסדות ציבוריים וממשלתיים ובידי עמותות וגופים אחרים. שירותי הייעוץ לקשיש מתמקדים בדרך כלל בהנגשת השירותים לקשישים, בעזרה במיצוי זכויותיהם ובהענקת קשר חברתי קבוע ותומך לנזקקים לו כפי שיפורט להלן.

### א. ייעוץ

למרות הקדמה הטכנולוגית, בשל מאפייני הזיקנה, קשישים רבים עדיין מתקשים לממש את זכויותיהם הן בביטוח הלאומי והן בגופים אחרים בקהילה. זאת ועוד: שירותים משלימים וזכויות נוספות המוקנים לקשישים ברשויות ובמסגרות אחרות אינם אחידים ואף הם אינם נגישים דיים. המתנדב היועץ מטעם שירות הייעוץ לקשיש אוסף מהקשיש את המידע הרלוונטי ומספק לו את המידע הדרוש לו למצות את זכויותיו בדרכים שונות (תרגום, שיחה, הפניה פעילה וסיוע מעשי). הייעוץ ניתן בסניפים בקבלת קהל או בטלפון - במוקד טלפוני ארצי בשפות שונות, ובשיחות טלפון יזומות, בעיקר לאוכלוסייה בפריפריה. בשנת 2013 קיבלו ייעוץ כ-170 אלף קשישים לעומת כ-169,000 ב-2012 - עלייה של כ-0.6% (לוח 1).

### ב. ביקורי בית ראשוניים

ביקורי בית ראשוניים מתקיימים אצל קשישים שהוגדרו כאוכלוסיות בסיכון, כגון קשישים בני יותר מ-80, קשישים סיעודיים, קשישים שמונה בעבורם מקבל גמלה, קשישים שתביעתם לסיעוד נדחתה ואלמנות/אלמנים. הביקורים הם כלי לבקרה ולאיתור קשישים הנמצאים בסיכון והזנחה. המידע המתקבל מאפשר למוסד לוודא כי הגמלאות המשולמות אכן מנוצלות לטובת הקשיש. הביקורים הראשוניים מהווים גם כלי חשוב למיצוי זכויותיהם של מי שמתקשים לממשן עקב מגבלות פיזיות (תוספת השלמת הכנסה לקצבת הזיקנה או השאירים וגמלת סיעוד).

המתנדב בביקור הראשוני מקבל הכשרה והדרכה קבועה. התרשמותו מהווה בסיס להערכת מצב הקשיש בידי איש המקצוע בשירות לצורך המשך התערבות והפניה לגורמים המטפלים במוסד ובקהילה. בשנת 2013 התקיימו כ-26,480 ביקורי בית ראשוניים בהשוואה ל-26,135 ביקורים ב-2012 (גידול של 1.3%) (לוח 1).

בשנת 2013 התקיימו כ-26,480 ביקורי בית ראשוניים בהשוואה ל-26,135 ביקורים ב-2012

### ג. ביקורי בית חברתיים קבועים

קשישים המרותקים לבתיהם ואינם מקיימים קשר חברתי קבוע ותומך - חשים בדידות. גם אם מתקיימים מפגשים עם מטפלים או נותני שירותים שונים, או שיש בן או בת זוג המטפלים בהם - קשרים אלה אינם נתפסים בעיניהם כקשר חברתי מספק. מתנדבי הייעוץ לקשיש מקיימים ביקורי בית קבועים אצל מי שהביעו את רצונם בכך ושומרים על קשר אישי קבוע איתם. הביקור מהווה גם מקור לבקרה על הטיפול בקשיש.

הקשרים הנרקמים בין הקשישים למתנדבים, לעתים קשרי חברות קרובים, הוכיחו עם השנים את תרומתם הרבה לאיכות חייו של הקשיש ולרווחתו. הביקורים מתקיימים בהתאם לפריסת השירות, למשאבים הקיימים ולשיקול הדעת המקצועי בכל מחלקה של הייעוץ לקשיש. בשנת

2013 התקיימו יותר מ-356 אלף ביקורי בית שבועיים קבועים אצל כ-6,600 קשישים במוצע חודשי. סך הכל נעשו ביקורי בית במהלך השנה אצל 8,600 קשישים שונים. הנתונים דומים לנתוני 2012.

#### ד. קבוצות תמיכה לאלמנות/אלמנים

התאלמנות בגיל הזיקנה היא משבר הפוגע באיכות החיים בהיבטים השונים. במחלקות הייעוץ לקשיש בכל סניפי המוסד לביטוח לאומי מתקיימות זה כ-30 שנה קבוצות תמיכה לאלמנות/אלמנים בגיל הזיקנה, המלוות, תומכות ומייעצות בשעת משבר ומסייעות בהתארגנות להמשך חייהם.

פעילות נוספת בקרב אלמנות/ים נעשית באמצעות מתנדבים מקצועיים: פנייה בטלפון לצורך ניחומים והיכרות, הזמנה ליום מידע מיוחד בנושא זכויות אלמנות/ים והצעה להשתתף בהמשך בקבוצת תמיכה.

הקשר נוצר בדרך כלל בסמוך למשבר. בשנת 2013 התקיימו כ-70 קבוצות תמיכה ברחבי הארץ בדומה ל-2012 (לוח 1).

#### ה. ימי מידע

ימי המידע הם אמצעי להסברה וליצירת קשר ישיר עם המבוטחים בנושאים שונים בזיקנה: מידע לפורשים חדשים, זכויות אלמנות ואלמנים, זכויות ניצולי שואה, תמיכה בחולי דמנציה ועוד. המחלקות פונות באמצעות מכתבים אישיים לקהל היעד בכל נושא ומזמינות אותו למפגש יומי שבו מסופק מידע על הזכויות בביטוח הלאומי ועל השירותים השונים בקהילה. ימים אלה תורמים רבות למבוטחים ומאפשרים מגע ישיר עם הקהל והמשך הקשר בעתיד. בשנת 2013 נוספו ימי מידע בעבור אנשים שלפני פרישה (לוח 1).

- ימי מיצוי זכויות בפריפריה: קשישים בפריפריה מתמודדים בדרך כלל עם העדר שירותים זמינים והעדר נציגות של מוסדות רשמיים. לכן ימי המידע הותאמו גם ליישובים אלה, והם מתקיימים בשיתוף עם המחלקות לשירותים חברתיים במקום, המספקות תשובות פרטניות לכל פונה בקהל.
- פרויקטים מקומיים וארציים: מחלקות הייעוץ לקשיש בכל הסניפים יוזמות פרויקטים מקומיים או ארציים, המתקיימים בחלקם בשיתוף עם גורמים בביטוח הלאומי או עם גורמים אחרים. המטרה היא לקדם שירותים חיוניים חדשים כמו קבוצות תמיכה למטפל העיקרי בזקן הסיעודי או להרחיב את המודעות על מצבי חיים בזיקנה כמו מחלת האלצהיימר. בשטח מתקיימים פרויקטים שמטרתם לפתח שירותים לטובת הזקן בקהילה.

### לוח 1

#### מספר מקבלי השירותים בייעוץ לקשיש לפי סוג השירות, 2012-2013

סוג שירות	2012	2013
ייעוץ	169,038	170,007
ביקורי בית ראשוניים	26,135	26,482
ביקורי בית חברתיים קבועים	6,580	6,598
קבוצות תמיכה	72	72
ימי מידע	116	120

ב-2013 התקיימו כ-70 קבוצות תמיכה ברחבי הארץ בדומה ל-2012

לוח 2  
מספר מקובלי השירותים ביישוע לקשיש לפי סניף, 2012-2013

2013						2012					
קבוצת תמיכה	קטגוריית ימי מידע	קשישים שהתקיימו בניתם במקורים חבתיים	בקיורי בית ראשוניים	ייעוץ	קבוצת תמיכה	קטגוריית ימי מידע	קשישים שהתקיימו בניתם במקורים חבתיים	בקיורי בית ראשוניים	ייעוץ	סניף	
72	120	6,598	26,482	170,007	72	116	6,580	26,135	169,038	סך הכל	
2	2	167	963	4,252	1	3	161	950	4,103	אשדוד	
3	3	222	514	4,207	3	6	232	560	3,956	אשקלון	
3	3	247	673	6,086	3	9	248	761	7,053	באר שבע	
	4	40	284	2,759	.	4	30	303	2,092	בני ברק	
2	3	237	800	4,441	2	2	236	700	5,388	חדרה	
2	5	128	720	5,994	2	5	129	890	5,255	חולון	
5	5	454	1,041	9,432	6	2	418	1,032	8,402	חיפה	
3	3	460	668	6,694	3	2	456	594	5,775	טבריה	
3	6	350	1,379	9,314	4	5	351	1,161	10,616	יפן	
9	15	590	2,648	10,532	5	6	603	2,392	11,401	ירושלים	
2	3	219	532	7,733	3	2	262	695	7,058	כפר סבא	
1	6	171	666	3,934	1	4	185	731	4,419	כרמיאל	
2	5	315	1,434	3,784	2	3	287	1,351	3,954	נתניה	
	6	147	4,383	6,598	1	3	140	3,890	6,463	נצרת	
3	2	554	1,690	11,744	4	6	531	1,690	12,391	נתניה	
5	4	190	940	3,555	4	5	197	956	4,098	עפולה	
3	6	319	776	8,498	3	7	325	1,050	9,054	פתח תקוה	
5	6	349	1,199	4,937	4	4	346	1,257	5,537	קריית	
5	4	386	1,885	9,583	7	3	385	1,731	9,277	ראשון לציון	
2	7	349	814	9,855	.	10	361	853	10,220	רחובות	
.	5	198	587	5,510	1	4	208	637	6,533	רמלה	
5	7	247	1,263	12,941	3	8	226	1,146	11,389	רמת גן	
7	10	261	623	17,624	8	13	285	805	14,603	תל אביב	